

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ БРОДІВСЬКОГО РАЙОНУ

Дослідження стану земельних ресурсів регіону, особливостей їх трансформації, виявлення деградації та наукове обґрунтування шляхів оптимізації і раціоналізації землекористування є особливо актуальним.

Метою статті є аналіз екологічного стану земельних ресурсів Бродівського району.

За даними Головного управління Держземагенства в Львівській області загальна площа земельного фонду Бродівського району становить 116205 га (з урахуванням міста Броди).

У структурі земельного фонду району найбільшу площу сільськогосподарські землі – 67072,3 га (57,8%), ліси і лісовкриті землі – 40004,8 га (34,4%), площа інших категорій земель є значно меншою. Сіножаті займають площу 11294,5 га, пасовища – 12203,7 га. Незначні площі земель водного фонду (1472,5 га) та під відкритими заболоченими землями – 593,2 га.

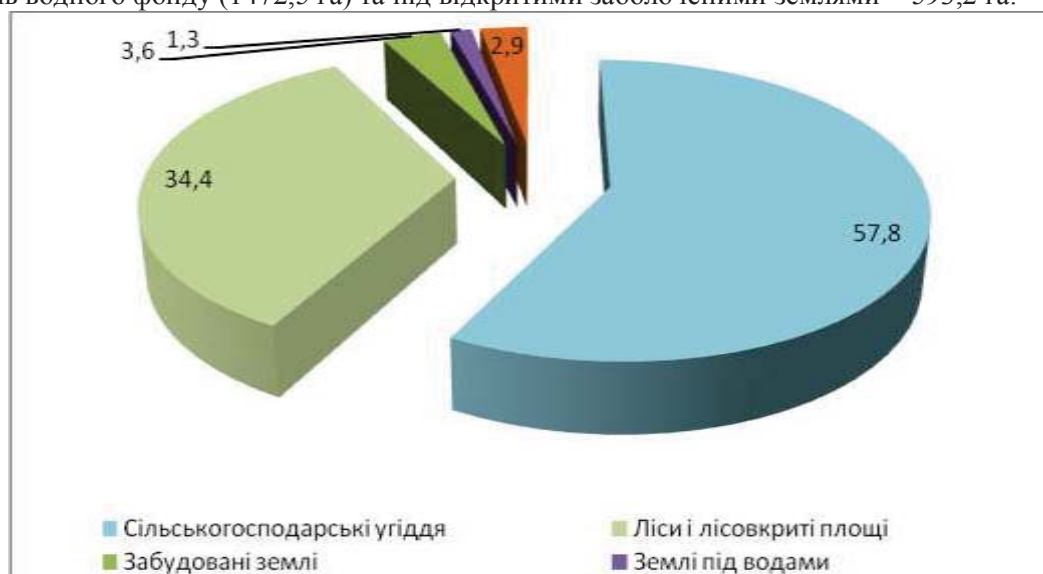

Рис. 1. Структура земельного фонду Бродівського району

Відображені в Земельному кодексі України та в Законі України «Про охорону земель» нормативи в галузі охорони земель і відтворення родючості ґрунтів передбачають запобігання надмірному антропогенному навантаженню на сільськогосподарські землі, зокрема надмірній розораності сільськогосподарських угідь, проте розроблені нормативи оптимального співвідношення земельних угідь (ріллі, багаторічних насаджень, пасовищ, сіножатей, земель полезахисних лісосмуг) для різних природних сільськогосподарських районів [1] не завжди впроваджуються в практику, існують у вигляді відповідних наукових розробок і методичних рекомендацій.

Оцінку екологічного стану земельних угідь Бродівського району нами виконана на основі методики Медведєва В.В. і Лактіонової Т.М. (1998 р.).

За структурою земельного фонду території розраховують коефіцієнт стійкості агроландшафтів K_{ca} , який є аналогом коефіцієнта стійкості угідь і співвідношенням суми площ екологічно стійких угідь (сіножатей, пасовищ, перелогів, лісів, боліт), а також земель, відведених під реабілітацію та регенерацію, до сумарної площі орних земель і багаторічних насаджень. За цим показником до досить стійких належать території з $K_{ca} > 0,7$, до найбільш уразливих – з $K_{ca} < 0,3$. Коефіцієнт стійкості агроландшафтів дає змогу перевірити ефективність проведення роботи з оптимізації земельних угідь.

Коефіцієнт екологічної стійкості земельних угідь ($K_{ст}$) розраховується за формулою:

$$K_{ст} = S_{ст} / S_{ріллі} \quad (1)$$

де - $S_{ст}$, площа стабільних угідь, га; $S_{ріллі}$ - площа ріллі, га.

Ступінь екологічної стійкості земель певного району чи області оцінюють за результатами розрахунку за шкалою:

$K_{cr} > 1$ - стійкі угіддя; 0,7-1 - умовно-стійкі; 0,6-0,7 - середньостійкі; 0,3-0,6 - слабостійкі; $< 0,3$ - нестійкі угіддя.

На основі визначених показників проведено аналіз екологічної стійкості земельних угідь Бродівського району. Середній показник екологічної стійкості земельних угідь району досить високий і становить 2,2. Такий високий показник пояснюється значною залісеністю території району.

Нестійкі і слабостійкі угіддя поширені в південно-східній і центрально-східній частинах району, а саме на території тих сільських рад де найбільшою є площа ріллі: Вербівчицька, Гаївська, Суховільська, Паликорівська, Пониквянська сільські ради.

Найбільший показник екологічної стійкості характерний для земельних угідь північної і центральної частини району. Максимальних значень він досягає в Ражнівській і Станіславчицькій сільських радах де найбільша площа лісів у структурі земельного фонду.

Одним із показників, який відображає антропогенний вплив на земельні ресурси району є їх еродованість. На основі проведеного аналізу бачимо, що у Бродівському районі найтісніший зв'язок спостерігається між площею поширення еродованих орних земель та їх розміщенням на схилах з крутістю 3–5° та 5–7°. Між показником частки еродованих орних земель та показниками частки орних земель на схилах різної крутизни, за винятком показника частки орних земель із крутістю схилів до 3°, існує прямий зв'язок. Це вказує на те, що збільшення площі орних земель на схилах з крутістю понад 3° супроводжується збільшенням площ еродованих земель [5].

Частка еродованих орних земель у Бродівському районі є незначною, так як 80% площ орних земель знаходиться на схилах крутизною менше 3°.

Показник еродованості залежить не тільки від антропогенного впливу, але і від площі еколого-стабілізуючих угідь. Чим більша площа екологічно стабілізуючих угідь (сіножатей, пасовищ, лісів та ін.) у структурі земельних ресурсів, тим інтенсивність ерозійних процесів менша.

Основними причинами задовільного та критичного екологічного стану земельних ресурсів в Бродівському районі є: недбайливе ставлення до землі, максимальне залучення сільськогосподарських угідь до обробітку, інтенсивні технології, недотримання науково-обґрунтованих сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив, нерегульоване внесення мінеральних добрив та невиконання комплексно-ландшафтно-меліоративних, природоохоронних, протиерозійних та інших заходів.

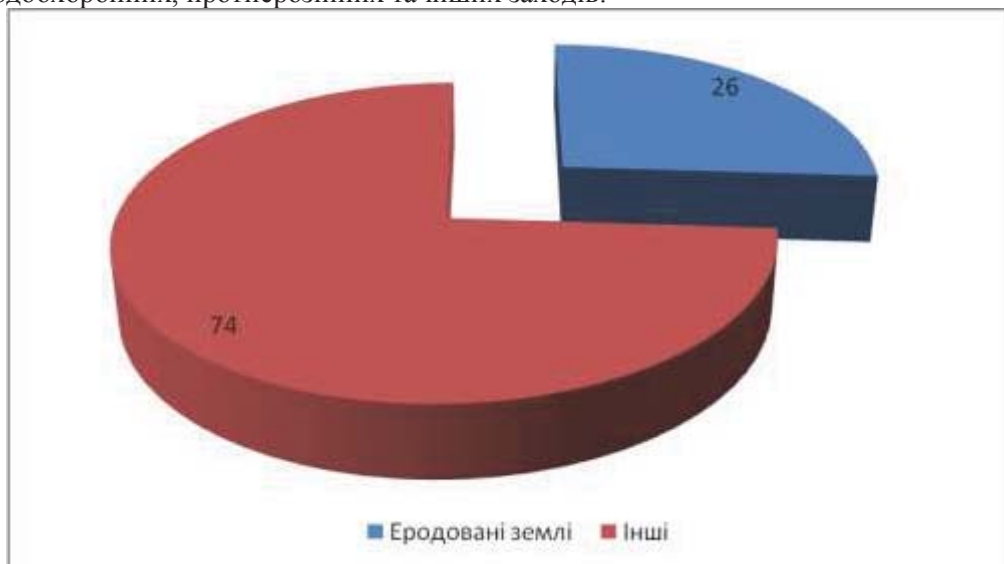

Рис. 2. Частка еродованих орних земель у Бродівському районі

Стан екологічної безпеки аграрного землекористування в Україні значною мірою визначається ефективністю регіональної політики на основі сучасної системи моніторингу якісного стану сільськогосподарських земель. Саме тому необхідно активізувати роботи із землеустрою та агрохімічного обстеження сільськогосподарських земель усіх категорій на

основі єдиних (міжвідомчих) показників (індикаторів, індексів екологічного моніторингу) для оцінки стану екологічної безпеки аграрного землекористування та оптимізувати міжвідомчий обмін інформацією (попередження розходжень в оцінках та використання різних методик розрахунків показників) [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження нормативів оптимального співвідношення земельних угідь: Проект постанови Кабінету Міністрів України від 21 січня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dkzr.gov.ua.
2. Головне управління Держгеокадастру у Львівській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://lvivska.land.gov.ua/>
3. Земельні ресурси України / За ред. В.В. Медведєва, Т.М. Лактіонової. — К.: Аграрна наука, 1998. — 150 с.
4. Купінець Л.Є. Жавнерчик О. В. Екологічна безпека аграрного землекористування: теорія і механізми забезпечення: монографія Одеса, 2016. С. 93-94.
5. Стойко Н. Є. Організація використання земель в ерозійно-небезпечних ландшафтах: монографія. Львів, 2005. – 144 с.
6. Третяк А. М. Екологія землекористування. Теоретико-методологічні основи формування та адміністрування: монографія, 2012. – 436 с.

Гут Вікторія

Науковий керівник – доц.Заблоцький Богдан

**СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ**

Останнє десятиліття в історії України ознаменувалося радикальними реформами, які охопили значну частину сфер діяльності людини та життя суспільства. Зміна адміністративного устрою нашої держави та децентралізація владних повноважень загострили питання пов'язані з ефективним використанням території. Ці обставини обумовили важливість аналізу трансформації земельного фонду для виявлення ефективності використання земельних ресурсів конкретних територій. Особливої уваги потребують приміські землі, які зазнають найбільших структурних змін.

Метою дослідження є аналіз структури земельного фонду Тернопільського району Тернопільської області та виявлення тенденцій трансформації земельних ресурсів.

Трансформація земельних ресурсів, як явище досліджується багатьма науковцями, однак найбільш різноплановими є дослідження в контексті географічних та економічних досліджень. Суттєвий вклад в розвиток теорії з даної проблематики зробили К. М. Бойко, О. В. Бугайчук, М. Я. Височанська, О. І. Гуторов, І. Г. Кириленко, Ю. В. Ліщук, А. Г. Мартин, Д. І. Пшоняк, А. М. Третяк та інші. Регіональні аспекти структури та використання земельних ресурсів досліджували О. С. Будзяк, Б. В. Заблоцький, О. В. Заставецька, В. В. Горлачук, А. Я. Сохнич, М. Р. Питуляк та інші.

Аналіз впливу природних, соціально-економічних та екологічних чинників на зміну структури земельного фонду району виявив суттєве домінування групи соціально-економічних факторів. Базовим соціально-економічним чинником такої зміни є потреба розвитку та зростання потужностей виробництва, об'єктів соціальної сфери та інфраструктури. Реалізація вказаної потреби веде до посилення господарського комплексу регіону, покращення добробуту та умов проживання населення, проте, такий вплив призводить до зменшення площ природних об'єктів та традиційних, роками сформованих агроландшафтів.

За останнє десятиліття характер трансформації земельних ресурсів практично не змінився. Сільськогосподарські землі, які є найбільшою за площею категорією даного ресурсу переводяться в інші, як правило, – в землі під забудову. Рідше змінюють цільове призначення земель лісів та інших лісовкритих площ (див. рис. 1).